

Goud en zilver, graan en olijfolie en hout uit de toen nog dichtbeboste binnenlanden. De enorme natuurlijke rijkdommen van het Iberische schiereiland trokken al heel vroeg in de geschiedenis de aandacht van bewoners uit alle delen van het Middellandse Zeebekken.

Zo hadden de Feniciërs al in de 9e eeuw v.Chr. permanente koloniën aan de oostkust

ten zuiden van de rivier de Ebro. De belangrijkste daarvan was Gadir (het huidige Cádiz). Vrij snel daarna trokken deze rijkdommen ook de aandacht van anderen: Etrusken, Grieken en later Romeinen. Bij het aan de Golf van Rose (Costa Brava) gelegen dorp Empúries in de Catalaanse regio Alt Empordá, is dankzij langdurige opgravingen de opeenvolging van al die culturen duidelijk zichtbaar.

De opgravingen die hier sinds 1908 - met korte onderbrekingen rondom de twee wereldoorlogen - plaatsvonden, hebben aangetoond dat daar al sinds de prehistorie sprake was van menselijke bewoning. De talloze, simpele in de grond ingegraven opslagplaatsen waarin restanten van graan

zijn aangetroffen, maakten duidelijk dat deze eerste bewoners landbouwers waren. C14-onderzoek aan de organische resten, gecombineerd met de schaarse voorwerpen die in diezelfde context werden gevonden, gaven een datering aan in het midden van de bronstijd (1700 v.Chr.).

Dankzij verbeterde landbouwtechnieken neemt de productie van graan na het jaar 1000 v.Chr. sterk toe. Graan dat via de natuurlijke haven geëxporteerd wordt. In diezelfde periode begint ook de exploitatie van de verderop in het binnenland gelegen goud- en zilverbijlen.

▲ Toren uit de vroege fase van de stadsmuur (5e eeuw v.Chr.) in het Griekse deel.

▲ Voormalige haven (links) en naastgelegen gebouwen in het Griekse deel.

◀ Resten van een macellum (voedselmarkt) met watertank in het Griekse deel. Op de achtergrond het museum. ►►

Griekse kolonisten

De kleine nederzetting groeit onder invloed daarvan uit tot een belangrijke handelsplaats. Een plaats die de aandacht trekt van de (Griekse) inwoners van Massala (het huidige Marseille). Vanuit deze in de 7^e eeuw v.Chr. door kolonisten uit Phoecia (het huidige Foça aan de Turkse Westkust) gestichte nederzetting arriveerden rond het jaar 600 dan ook de eerste Griekse kolonisten. Zij vestigen zich op een klein eiland vlak voor de kust tegenover de bestaande nederzetting. Deze eerste Griekse nederzetting krijgt later de naam Paliapolis (oude stad).

De Perzische oorlogen (499–449 v.Chr.) zorgden voor de komst van een tweede stroom Grieken. Het eilandje was al snel te klein, waardoor steeds meer Grieken zich op het vasteland gingen vestigen. Rond 400 v.Chr., wanneer de smalle strook water tussen het eiland en het vaste land verzand is, wordt Paliapolis verlaten. De nederzetting op het vaste land krijgt een geheel Grieks karakter. Ze krijgt ook een Griekse naam: Emporion (marktplaats). Een verwijzing naar de belangrijke handelsfunctie. Van dit deel van de geschiedenis van de nederzetting zijn er niet alleen archeologische bewijzen, we kennen deze ook uit de geschriften van latere Romeinse historici zoals Strabo, Vergilius en Polybides.

Romeinen

Dat deze auteurs over Emporion en haar geschiedenis schreven had alles te maken met belangrijke rol die Emporion speelde in de tweede Punische oorlog. Hier landden namelijk in 218 v.Chr. de eerste Romeinse legioenen onder aanvoering van Publius Cornelius Scipio. Deze Romeinse generaal had van de

senaat in Rome de opdracht gekregen om belangrijke Carthaagse aanvoerroutes in Iberia aan te vallen. Men hoopte daarmee te voorkomen dat verse troepen en voorraden de Carthaagse troepen van Hannibal in Italië zouden bereiken.

De plannen van Scipio hadden succes. Vanuit Emporion wist hij in relatief korte tijd een aantal belangrijke Carthaagse vestingen te heroveren en twaalf jaar later, in 206 v.Chr., versloegen de Romeinen in de slag bij Ilpia de laatste Carthaagse troepen op het Iberische schiereiland, waarna ze de oversteek naar Noord-Afrika konden maken en Carthago belegerden.

Hoewel de haven van Emporion door de Romeinen werd gebruikt, zowel voor de aanvoer van troepen als voor de export van graan en zilver, behield de stad haar Griekse karakter. De schaarse schriftelijke bronnen lijken er zelfs op te wijzen dat de stad een op Griekse leest gestoelde vorm van bestuur kende. Dat veranderde toen Emporion in 195 v.Chr. tijdens een grote opstand van Iberische stammen werd belegerd. Aanleiding voor die opstand was dat de Romeinen, in strijd met beloftes van autonomie voor hun steun in de Punische oorlog, besloten om hun (ex-) bondgenoten extra belastingen op te leggen en ook het exclusieve recht op de export van zilver op te eisen. De

inname van Emporion en het verlies van de haven voorkwamen de Romeinen door het sturen van een heel legioen. Het militaire kamp dat toen ten noorden van de stad voor hen werd opgericht - daar waar ooit Paliapolis lag - vormde de kern van wat zou uitgroeien tot een echte Romeinse stad. Een proces dat nog versterkt werd toen Julius Caesar, nadat hij in de Romeinse burgeroorlog zijn vijand Pompeus Magnus - die zijn machtsbasis in Spanje had - had verslagen (slag bij Munda in 45 v.Chr.), een groot deel van zijn veteranen het recht gaf zich in Emporion te vestigen. De vicus die naast het legerkamp ontstond groeide uit tot een stad, die onder Keizer Augustus zelfs de status van *Opidium* kreeg. Daarbij hoorde ook een nieuwe Latijnse naam: *Emporiae*.

Emporiae

Deze geheel ommuurde stad, die oorspronkelijk nog gescheiden was van de Griekse stad door een lagergelegen geul (een overblijfsel van een oude waterloop), groeide zo snel dat rond het einde van de eerste eeuw de Griekse stad volledig in zijn geheel onderdeel ging uitmaken van de grotere Romeinse stad. Emporiae kende haar grootste bloei tijdens de regeringsperiode van de eerste keizers. Doordat de natuurlijke haven echter steeds verder van

- ▲ Romeinse stadsmuur met een poort op de zuidwesthoek.
- ◀ Griekse deel, tempel van Asklepios.
- ◀ Mozaïekvloer in de symposiumhal van een woning in het Griekse deel.
- ◀ Tempel van Isis en Serapis in het Griekse deel.
- ▼ Griekse restanten met op de voorgrond pijpen voor waterfiltratie.

▲ Mozaïek in de restanten van de Romeinse villawijk.

www.macempuries.cat/

▼ Amfitheater tegen de buitenkant van de zuidelijke stadsmuur van het Romeinse deel.

de stad kwam te liggen verloor de stad na 250 n.C. echter snel haar belang. Vijftig jaar later was Emporiae voor het grootste deel veranderd in een verlaten ruïne. Pas rond 400, toen het christendom in deze regio vaste voet aan de grond begon te krijgen, trad weer een bescheiden herstel in.

Op de ruïnes van het voormalige Griekse deel van de stad verscheen een nieuwe kleine nederzetting. Een tweede bewoningskern

verrees iets verderop aan de 'nieuwe' riviermonding. Daar verrees ook de eerste kerk. Het kloostercomplex dat daaromheen groeide huisvest nu het archeologisch museum.

Archeologische vondsten

De eerste archeologische vondsten dateren uit het begin van de twintigste eeuw. Toen werd na de sloop van een woning een deel van een badhuis uit de laat-Romeinse tijd

ontdekt. Vlak daarna kwam een aantal prachtige vloermozaïeken tevoorschijn. Die vondsten leidden ertoe dat ook de laatste woningen die nog op de antieke ruïnes stonden werden ontruimd. Van het totale stadsareaal van Emporion, de Romeinse legerplaats en het latere Emporiae is sindsdien ongeveer 20% opgegraven.

De belangrijkste elementen die nu nog te zien zijn, bevinden zich in het 'Griekse' deel dat direct na de ingang van het archeologische park ligt: fragmenten van de stadsmuur uit de vierde eeuw v.Chr., een deel van de agora en het daar tegenaan gelegen tempelcomplex. De belangrijkste godheden die hier vereerd werden waren Asklepios en Isis. Verder zijn er de fundamenteën van een aantal woonhuizen en een industrieel complex te zien. Op grote informatiepanelen bij de ingang van de stad wordt dit een 'zoutfabriek' genoemd. In de westhoek liggen nog een aantal gebouwen, waaronder een badhuis, die na de Romeinse annexatie van Emporion zijn gebouwd.

Het Romeinse Emporiae, dat je bereikt via een lange trap die begint naast het klooster, was aangelegd volgens het bekende Romeinse principe met twee elkaar kruisende hoofdwegen met in het midden het forum. De enorme stadsmuren zijn nog grotendeels aanwezig, inclusief de grote

toegangspoort. In de zuid-oost-hoek van de Romeinse stad liggen twee grote huizen voorzien van enorme mozaïekvloeren. Die zijn vanaf een speciaal daarvoor aangelegd platform goed te zien. Het museum, waar veel van de vondsten uit de afgelopen honderd jaar bewaard worden, is vanwege een grote verbouwing de komende twee jaar nog gesloten. De belangrijkste stukken zijn echter in een tijdelijk onderkomen te bewonderen. ◀

▲ Reconstructie van de ambulatory (overdekte wandelgang) aan de zuidwestkant van het Romeinse forum.

▼ Zuilen en (afgedekte) prehistorische put op de noordoosthoek van het Romeinse forum.

